

VUOROVAIKUTUS MONIKULTTUURISESSA ARJESSA

Hankkeessa tutkitaan monikulttuurisia vuorovaikutustilanteita ja kielellisiä epäsymmetrioita, joita arkisissa keskustelutilanteissa syntyy silloin, kun kaikki osallistajat eivät voi käyttää äidinkieltään. Tutkimme multimodaalisen keskusteluanalyysin, kieliopillisen tarkastelun ja diskurssianalyysin keinoin sitä, miten ihmiset käyttävät monikielisiä ja kehollisia keinoja näissä vuorovaikutustilanteissa.

- Miten ilmeitä, eleitä, katsetta ja muita kehollisia keinoja käytetään oman osallisuuden parantamiseen ja yhteisymmärryksen saavuttamiseen?
- Miten puhujat hyödyntävät hybridiä eli monen kielen elementeistä koostuvaa kielellistä repertoariaan?
- Miten keholliset keinot ja monikieliset käytänteet istuvat kieliopillisiin malleihin?
- Millaisia asenteita, ideologioita ja toistuvia puhumisen tapoja kielelliseen epäsymmetriaan liittyy?

AINEISTO

- Monikulttuurisia arkikeskusteluja (40 t)
- S2-oppijoiden keskusteluharjoituksia (2 t)
- Ryhmähaastatteluja (33 t)
- Hyödynnämme lisäksi 100 suomalaista kielellistä elämäkertaa -hankkeen haastatteluja ja Oulun yliopiston Kikosa-kokoelman arkikeskusteluaineistoja sekä yhteistyökumppaneiden aineistoja.

TULOKSIA

Multimodaaliset resurssit monikielisissä vuorovaikutustilanteissa (Leinonen ja Frick)

- Multimodaaliset resurssit tukevat osallistujien yhteisymmärrystä kielellisesti epäsymmetrisissä tilanteissa
- Kieltä vaihtaessa puhujat voivat välttää epäymmärrystä tarkistamalla, ymmärtääkö vastaanottaja tiettyä sanaa.
- Ymmärrysvahvistusta haetaan nousevalla intonaatiolla, mutta myös katseella, kasvojen ilmeillä (esim. kohonneet kulmakarvat) sekä eleillä.

- Kasvattajat orientoituvat kielellisiin ja kehollisiin keinoihin lapsen deonttiseen autonomiaan eli oikeuteen päättää itse omista tekemisistään.
- Aikuisten kehollinen toiminta tukee lapsen kielenomaksumista monipuolisemmin silloin, kun opittavaa kieltä käyttää useampi kuin yksi kasvattaja.

Kielenomaksujan konstruktio (Frick ja Rantala)

- Kaksikieliset lapset hyödyntävät aiemmin oppimiaan konstruktioita ja monikielisiä resursseja kasvattaessaan kielellistä repertoariaan.
DOI: <https://doi.org/10.1515/applirev-2019-0030>
- Kaksikieliset lapset tuottavat pidempiä ja kompleksisempia vuoroja silloin, kun voivat hyödyntää molempia kieliään.
DOI: <https://doi.org/10.1177/1367006920956721>

- Eleiden käyttö voi liittyä tietynlaisiin lausumiin jopa niin, että lausuman ja eleen yhdistelmä on vakiintunut konstruktio.
- Esimerkiksi S2-oppituntien kauppaharjoituksissa osoittava ele yhdistyy usein ostamisen pyyntöön.
- Osoittamista voidaan käyttää huomion kohdistamisen lisäksi ratkaisemaan esim. sanahakuja ja korjauksia.

Kieli-ideologiat ja -käsitkset haastatteluaineiston valossa (Hippi ja Lehto)

- Monikulttuuristen kielenkäyttäjien kokemuksissa *ulkomaalainen*-kategoria on keskeinen. Sen aktivoi aksentti, ulkonäkö tai nimi. Kategorisointi näkyy siinä, kuinka toiset vuorovaikutuksen osallistajat
 - 1) vaihtavat kielen englantiin. Kielivalinta herättää ärtymystä ja kummastusta haastatelluissa.
 - 2) kommentoivat haastateltujen suomen kielen käyttöä. Suomessa kehutaan ja ihmetellään ulkomaalaisen suomen taitoa.
- Kategorisoinnit vaikuttavat osallisuuteen. Ne osoittavat valtasuhteita ja rakentavat rajoja *meidän* "alkuperäiset suomalaiset" ja *muiden* "ulkomaalaiset" välille.
- Huom! tilanteisuus ja neuvottelun merkitys: joskus esim. englanti koetaan hyödylliseksi!
- Kategorisointi heijastaa ideologioita alkuperästä ja natiiviudesta. Haastatellut positioivat itsensä suhteessa kategorioihin (esim. itsestäänselvyys, uudelleen arviointi, vastustus).
- Haastateltujen kertomuksissa näkyy pyrkimys ymmärtää motiiveja kategorisoinnin taustalla (kansainvälisyys, kohteliaisuus).

Hankkeen verkkosivu:

<https://www oulu.fi/suomenkieli/node/63562>